

Sygn. akt VIA Ca 1918/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 grudnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Teresa Mróz

Sędziowie: SA Małgorzata Borkowska

SO (del.) Joanna Mrozek (spr.)

Protokolant: sekr. sądowy Magdalena Męczkowska

po rozpoznaniu w dniu 15 grudnia 2015 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa J. Ż.

przeciwko Skarbowi Państwa - (...)

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 27 października 2014 r.

sygn. akt III C 1511/13

1. oddala apelację;

2. zasądza od J. Ż. na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 1.800 zł (jeden tysiąc osiemset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 1918/14

UZASADNIENIE

J. Ż. w pozwie z dnia 28 listopada 2013 r. skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa – (...) wniosła o zasądzenie na jej rzecz kwoty 20.054 Euro wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 12 listopada 2013 r. do dnia zapłaty, tytułem odszkodowania w wysokości 17.032 Euro za utracone wynagrodzenie w związku z wypowiedzeniem jej przez pozwanego bez ważnej przyczyny umowy zlecenia oraz zwrotu wydatków w kwocie 3.022 Euro poniesionych w związku z wynajmem mieszkania dokonany w celu realizacji zawartej z pozwanym umowy zlecenia. Powódka wniosła również o zasądzenie zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz kosztów tłumaczeń w kwocie 950 zł.

Pozwany Skarb Państwa - (...) wniósł o oddalenie powództwa w całości wraz z zasądzeniem od powódki zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa. Pozwany podniósł, że umowa zlecenia nie została wypowiedziana, a rozwiązana w sposób umowny w trybie art. 139

ust. 1 i 2 Prawa zamówień publicznych. Nadto podnosił, że w § 2 ust. 4 umowy zlecenia strony uzgodniły, że powódce nie będą przysługiwały żadne roszczenia o dodatkowe wynagrodzenie nie przewidziane w umowie, ani roszczenie o zwrot kosztów poniesionych w związku z wykonaniem umowy. Pozwany podawał również, że istniały ważne powody uzasadniające zakończenie współpracy.

Wyrokiem z dnia 22 października 2014 roku w sprawie III C 1511/13 Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo i zasądził od powódki na rzecz Skarbu Państwa Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 3600 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego obejmującego złożone przez strony dokumenty oraz przesłuchanie powódki Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 21 lutego 2005 r. (...) zawarło z powódką umowę o pracę na czas określony. Powódka została zatrudniona w (...) w B. jako (...), co jednocześnie oznaczało nadanie powódce stopnia dyplomatycznego. W związku z pełnioną przez powódkę funkcją, (...) na wniosek (...) dwukrotnie przeprowadziła wobec niej poszerzone postępowanie sprawdzające. Postępowania te zakończyły się uzyskaniem przez powódkę w dniu 16 czerwca 2011 r. poświadczenia bezpieczeństwa w zakresie dostępu do informacji niejawnych Unii Europejskiej oraz Organizacji (...), a także poświadczenia bezpieczeństwa w zakresie dostępu do informacji niejawnych oznaczonych klauzulą poufne oraz tajne w dniu 16 marca 2012 r. W toku prowadzonego postępowania (...) zwróciła się do powódki o wyjaśnienie jej sytuacji prawnej w zakresie zasiadania w organach (...) sp. z o.o. z siedzibą w W.. Powódka jest prezesem zarządu (...) sp. z o.o. z siedzibą w W. o kapitale zakładowym wynoszącym 50.000 zł oraz posiada 34 udziały w spółce o łącznej wartości 17.000 zł. W odpowiedzi na pismo (...) powódka wyjaśniła, że formalnie jest prezesem zarządu spółki, jednakże (...) sp. z o.o. od 2006 r. nie prowadzi żadnej działalności gospodarczej, nie zatrudnia pracowników, a członkowie jej zarządu nie pobierają wynagrodzenia. W trakcie pracy w Ministerstwie (...) w latach 2005- 2012 powódka złożyła dziewięć oświadczeń o stanie majątkowym, w których podała, że nie jest członkiem zarządu, rady nadzorczej, ani komisji rewizyjnej żadnej spółki prawa handlowego. W dniu 31 października 2012 r. powódka została odwołana przez (...) z pełnionej przez nią funkcji (...), wobec czego jej umowa o pracę uległa rozwiązaniu w dniu 24 listopada 2012 r. (...) w B. wystawiła pozytywną opinię o pracy powódki. W dniu 18 kwietnia 2013 r. (...) w B. wszczęła postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego na usługi (...) dla projektu „Budowa (...) w B.". W dniu 25 kwietnia 2013 r. komisja przetargowa zaakceptowała kandydaturę powódki. W dniu 10 czerwca 2013 r. (...) w N. (zleceniodawca) zawarła z powódką J. Ż. (zleceniobiorcą) umowę zlecenia, w ramach której powódka przyjęła do wykonania czynności polegające na pełnieniu obowiązków (...) w B.". Powódka zobowiązana była do wykonania czynności objętych umową zlecenia do dnia 31 grudnia 2013 r., a (...) zobowiązała się do zapłaty wynagrodzenia w wysokości nieprzekraczającej kwoty 30.340 Euro brutto, w tym 130 Euro brutto dziennie za okres od dnia podpisania umowy do dnia 21 maja 2013 r. oraz po 4.000 Euro brutto w okresach od dnia 1 czerwca 2013 r. do 30 czerwca 2013 r., od dnia 1 lipca 2013 r. do 30 lipca 2013 r., od dnia 1 sierpnia 2013 r. do 30 sierpnia 2013 r., od dnia 1 września 2013 r. do 30 września 2013 r., od dnia 1 października 2013 r. do 30 października 2013 r., od dnia 1 listopada 2013 r. do 30 listopada 2013 r. oraz od dnia 1 grudnia 2013 r. do 30 grudnia 2013 r. W dalszej perspektywie powódka miała świadczyć usługi do końca budowy (...). Zgodnie z § 2 ust.4 umowy zlecenia, zleceniobiorcy nie przysługiwało żadne roszczenie o dodatkowe wynagrodzenie nie przewidziane w umowie, ani roszczenie o zwrot kosztów poniesionych w związku z wykonaniem umowy. Dnia 28 czerwca 2013 r. powódka jako najemczyni zawarła umowę najmu lokalu mieszkalnego położonego w B. przy ul. (...) na czas określony, to jest od dnia 1 lipca 2013 r. do dnia 31 grudnia 2013 r. Miesięczny czynsz najmu wynosił 830 Euro, kaucja wynosiła 1.800 Euro. Przy wyprowadzce powódka zobowiązana była do zapłaty ryczałtu za sprzątnięcie mieszkania w wysokości 300 Euro. W dniu 1 sierpnia 2013 r. powódka została poinformowana o zamiarze rozwiązania z nią umowy zlecenia, jednakże nie wskazano jej przyczyn rozwiązania umowy. Powódka próbowała uzyskać wyjaśnienie w tej kwestii. W dniu 20 sierpnia 2013 r. (...) w B. rozwiązała łączącą ją z powódką umowę zlecenia ze skutkiem na dzień 23 sierpnia 2013 r. Ponieważ nie podano powódce przyczyn rozwiązania umowy, powódka poczyniła adnotację na doręczonym jej piśmie, w którym wniosła o podanie przyczyn rozwiązania umowy zgodnie z ustawą o zamówieniach publicznych. Adnotację opatrzyła swoim podpisem. Powódka ponowiła powyższy wniosek również drogą korespondencyjną. W odpowiedzi na powyższe (...) poinformowało powódkę, że rozwiązanie umowy zlecenia nastąpiło na podstawie zaleceń Inspektoratu (...), o czym powiadomiono (...) w B. w dniu

1 sierpnia 2013 r. Przyczyną zaleceń było zatajenie przez powódkę w oświadczeniu majątkowym złożonym podczas pracy w Ministerstwie (...) faktu pełnienia funkcji w organach spółki prawa handlowego, co naruszało ustawowy zakaz wykonywania tego typu profesji, zgodnie z art. 4 i inne ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne. Okolicznością bezsporną było, że pozwany wypłacił powódce część wynagrodzenia za okres od 1 sierpnia 2013 r. do 23 sierpnia 2013 r. w łącznej kwocie 2.968 Euro. Z uwagi na rozwiązanie umowy zlecenia, powódka zwróciła się do właścicieli mieszkania położonego w B. przy ul. (...) o przedterminowe zakończenie umowy najmu. W dniu 28 sierpnia 2013 r. powódka zawarła z wynajmującymi aneks do umowy najmu lokalu, w którym ustalono, że powódka opuści mieszkanie w dniu 31 sierpnia 2013 r. celem umożliwienia wynajmującemu powtórnego wynajęcia mieszkania, jednakże będzie opłacała czynsz do czasu znalezienia nowego najemcy. Nadto powódka została zobowiązana do uiszczenia kosztów zamieszczenia ogłoszenia o możliwości najmu na stronie internetowej oraz wynajęcia pełnomocnika do obsługi potencjalnych najemców, w łącznej kwocie 369 Euro. Umowa najmu łącząca powódkę z wynajmującym wygasnąć miała po znalezieniu kolejnego najemcy i wpłaceniu przez niego pierwszego czynszu. Powódka mieszkała w B. do końca sierpnia 2013 r., a następnie wydała mieszkanie pełnomocnikowi wynajmujących. Koszty najmu ponosiła do połowy listopada 2013 r. Powódka poniosła również koszt wynagrodzenia pełnomocnika i dwukrotnego ogłoszenia na stronie internetowej. Powyższe wydatki łącznie wyniosły 3.108 Euro. Po powrocie do Polski powódka nie znalazła zatrudnienia. Pismem z dnia 8 listopada 2013 r. powódka wezwała pozwanego do zapłaty kwoty 20.054 Euro w terminie 3 dni od dnia otrzymania wezwania.

Sąd Okręgowy uznał za niezasadne powództwo oparte na treści art. 746 § 1 k.c. Wątpliwości Sądu nie budził fakt, że to pozwany wypowiedział powódce umowę zlecenia. Zdaniem Sądu art. 746 § 1 k.c. ma charakter bezwzględnie wiążący, zatem obowiązkiem pozwanego byłoby zwrócenie powódce wydatków, które poczyniła w celu należytego wykonania zlecenia, jednakże za taki wydatek nie można uznać kosztów najmu mieszkania w B.. Sąd nie podzielił argumentacji pozwanego dotyczącej rozwiązania umowy za porozumieniem stron, stwierdzając jednocześnie, że wypowiedzenie dokonane przez pozwanego było skuteczne. Zdaniem Sądu konieczność utrzymania się w miejscu świadczenia usług jest co prawda związana bezpośrednio z podjętym zobowiązaniem, jednakże nie sposób uznać, że podjęta jest w celu należytego wykonania zlecenia. W ocenie Sądu Okręgowego powody, dla których pozwany wypowiedział powódce umowę zlecenia należało uznać za ważne. Wprawdzie powódka podczas wykonywania zlecenia nie była objęta dyspozycją ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz. U. 2006 r. Nr 216 poz. 1584), albowiem katalog osób podlegających ograniczeniom wynikającym z tej ustawy jest zamknięty i nie dotyczy osób, które zawarły umowy cywilnoprawne, ale jej działania z okresu, kiedy pracowała na umowę o pracę w (...) mogły wpłynąć na ocenę jej osoby w okresie, kiedy z (...) łączył ją tylko stosunek cywilnoprawny. Sąd zważył, że w (...) istotną funkcję pełni zaufanie do pracowników/zleceniobiorców, dlatego dopuszczenie się przez powódkę przewinienia w czasie świadczenia pracy w Ministerstwie, polegającego na naruszeniu zakazu pełnienia funkcji członków zarządu w spółkach prawa handlowego, mogło wpłynąć na jej wizerunek i spowodować utratę braku zaufania zleceniodawcy, skutkując wypowiedzeniem stosunku zlecenia. Składane przez nią w latach 2005-2012 oświadczenia majątkowe poświadczały nieprawdę, powódka konsekwentnie podawała bowiem, że nie jest członkiem zarządu, rady nadzorczej, ani komisji rewizyjnej żadnej spółki prawa handlowego. Zdaniem Sądu postępowanie w celu udzielenia poświadczenia bezpieczeństwa nie zmienia sytuacji powódki, albowiem postępowanie sprawdzające prowadzone w trybie ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. z 2010, nr 182, poz. 1228) jest niezwiązane z obowiązkami wynikającymi z ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne. Zdaniem Sądu nie można również czynić prostego założenia, że (...) posiadało równorzędną do (...) wiedzę o posiadanych przez powódkę udziałach i pełnionych funkcjach. Sąd oddalił - jako bezprzedmiotowe dla rozstrzygnięcia - wnioski powódki o przeprowadzenie dowodów z zeznań zawnioskowanych świadków na okoliczność wysokości poniesionych przez nią kosztów związanych z wynajmem lokalu. O kosztach procesu orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 § 1 k.p.c).

Apelację od powyższego wyroku w części oddalającej powództwo co do kwoty 3.022 euro wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 12.11.2013 r. oraz w pkt 2 w całości wniosła powódka, domagając się zmiany zaskarżonego wyroku

i zasądzenia na jej rzecz powyższej kwoty z odsetkami oraz zwrotu kosztów procesu, ewentualnie uchylenia wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Powódka zarzuciła wyrokowi naruszenie art.742 k.c. poprzez jego niezastosowanie i uznanie, że pozwany nie musi zwracać powódce wydatków w postaci kosztów wynajmu mieszkania, które poczyniła w celu należytego wykonania zlecenia, naruszenie art.746§1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że koszt związany z wynajęciem mieszkania nie stanowił wydatku koniecznego do wykonania umowy zlecenia, naruszenie art.233§1 k.p.c. poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę materiału dowodowego, z pominięciem zasad logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego, skutkującą przyjęciem, że pozwany miał ważny powód do wypowiedzenia umowy zlecenia, a ponadto naruszenie art.227 k.p.c. w zw. z art.217§1 k.p.c. poprzez oddalenie wniosków dowodowych powódki o przesłuchanie świadków.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie i zasądzenie zwrotu kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny podziela poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne i przyjmuje je za własne.

W zakresie dokonanej przez Sąd Okręgowy oceny prawnej zgromadzonych dowodów należy wskazać, że przepisy dotyczące umowy zlecenia - z wyjątkiem art. 746 § 3 i 751 k.c. - mają charakter względnie obowiązujący i w związku z tym strony tego stosunku prawnego mogą odmiennie, zgodnie z zasadą swobody umów, określić w umowie swe prawa i obowiązki (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21.07.2008 r., IV CSK 168/08 oraz z dnia 23.11.2011 r., IV CNP 14/11). Ius dispositivum stanowi także art. 742 k.c. dotyczący zwrotu wydatków poczynionych w celu należytego wykonania zalecenia oraz art.746§1 k.c. statuujący obowiązek ich zwrotu w przypadku wypowiedzenia umowy zlecenia przez dającego zlecenie. Z tego względu należy przyjąć, że strony były uprawnione do zawarcia w § 2 ust.4 umowy zlecenia z dnia 10 czerwca 2013 roku zapisu, zgodnie z którym powódce nie przysługiwało roszczenie o dodatkowe wynagrodzenie nieprzewidziane w umowie ani roszczenie o zwrot kosztów poniesionych w związku z wykonaniem umowy.

W myśl art.746§1 k.c. dający zlecenie może je wypowiedzieć w każdym czasie. Powinien jednak zwrócić przyjmującemu zlecenie wydatki, które ten poczynił w celu należytego wykonania zlecenia; w razie odpłatnego zlecenia obowiązany jest uiszczyć przyjmującemu zlecenie część wynagrodzenia odpowiadającą jego dotychczasowym czynnościom, a jeżeli wypowiedzenie nastąpiło bez ważnego powodu, powinien także naprawić szkodę.

Skoro strony umowy wyłączyły możliwość domagania się przez zleceniobiorcę zwrotu kosztów poniesionych w związku z wykonaniem umowy, nieuzasadnione jest żądanie powódki zwrotu kosztów poniesionych w związku z wynajmem mieszkania.

O ponoszeniu przez powódkę kosztów zakwaterowania w B. we własnym zakresie świadczy pośrednio protokół rokowań w toku postępowania prowadzonego w trybie zamówień publicznych (k.39). Wynika z niego przedstawienie przez zleceniobiorcę oferty w wysokości 2600 euro plus koszty mieszkania. Określenie w umowie wysokości wynagrodzenia na kwotę 4000 euro miesięcznie i zamieszczenie zapisu w §2 ust.4 umowy wyłączającego dodatkowe roszczenia wskazuje na objęcie zakresem wynagrodzenia konieczności poniesienia przez powódkę we własnym zakresie dodatkowych kosztów w celu wykonania zlecenia. Ponadto, powódka nie kwestionowała braku dodatkowego obowiązku ponoszenia przez zleceniodawcę jej wydatków mieszkaniowych w trakcie trwania umowy zlecenia, wobec czego tym bardziej byłoby to nieuzasadnione po wygaśnięciu umowy. Należy przy tym uznać, że powódka konstruowała swoje roszczenie o zwrot wydatków związanych z wynajmem lokalu na podstawie art.746§1 zd.1 cz.1 k.c., nie zaś jako roszczenie odszkodowawcze. Z powyższych względów podniesione w apelacji zarzuty naruszenia art.742 k.c. i art.746§1 k.c. nie wpływają na treść rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego, które odpowiada prawu.

Nieuzasadniony jest zarzut naruszenia art.227 k.p.c. w zw. z art.217§1 k.p.c. poprzez oddalenie wniosków dowodowych powódki o przesłuchanie świadków, skoro okoliczności te – wobec uznania powództwa za nieuzasadnione - nie przyczyniłyby się do wyjaśnienia istotnych dla sprawy okoliczności, które w zakresie wysokości poniesionych przez powódkę kosztów mieszkaniowych wynikają ponadto ze złożonych przez nią dokumentów.

Powódka zaskarżyła wyrok jedynie w części oddalającej powództwo co do kwoty 3.022 euro wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 12.11.2013 r. oraz w pkt 2, wobec czego poza zakresem rozważań Sądu Apelacyjnego pozostaje kwestia wypowiedzenia umowy zlecenia z ważnych powodów. Bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy pozostają zarzuty naruszenia w tym zakresie art.746§1 k.c., skoro okoliczności dotyczące przyczyn rozwiązania umowy zlecenia nie odnoszą wpływu na ewentualny zwrot wydatków poniesionych przez powódkę w celu należytego wykonania umowy zlecenia. Niemniej jednak należy wskazać, że powody, dla których pozwany wypowiedział powódce umowę zlecenia, były ważne z przyczyn wskazanych przez Sąd Okręgowy, zaś zarzut naruszenia art.233§1 k.p.c. poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę materiału dowodowego, z pominięciem zasad logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego - nieuzasadniony. Dopuszczenie się przez powódkę przewinienia w czasie świadczenia pracy w Ministerstwie, polegającego na naruszeniu zakazu pełnienia funkcji członków zarządu w spółkach prawa handlowego, mogło wpłynąć na jej wizerunek i spowodować utratę zaufania zleceniodawcy. Stosunek zlecenia opiera się na zaufaniu stron, wobec czego jego utrata przez zleceniodawcę stanowiła ważny powód rozwiązania umowy. Należy podzielić pogląd pozwanego, zgodnie z którym z uwagi na specyfikę zadań realizowanych przez służbę zagraniczną RP, kwestia zaufania do jej personelu odgrywa zasadniczą rolę. W myśl art.6 k.c. to na powódce spoczywał ciężar wykazania, że pozwany posiadał już wcześniej wiedzę w zakresie pełnienia przez powódkę funkcji w spółce w związku z prowadzonymi wobec niej postępowaniami przez (...). Twierdzenia te nie zostały przez nią w żaden sposób wykazane.

Mając powyższe okoliczności na względzie, Sąd orzekł jak pkt I sentencji wyroku na podstawie art.385 k.p.c.

O kosztach procesu w postępowaniu apelacyjnym postanowiono w punkcie II wyroku, stosownie do treści art.391§1 k.p.c. w zw. z art.98§1 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz art. 8 ust 1 pkt 1 i art. 11 ust 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (Dz. U z 2005 r., nr 169, poz. 1417). Sąd zasądził od powódki na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 1.800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w wysokości wynikającej z § 6 pkt 5 i §13 ust.1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.